

De SP en de eis van de Republiek

In mijn inleidingen probeer ik altijd wat te provoceren, tot denken en debat aan te zetten. Ik zal ook in deze inleiding proberen buiten het normale kader te gaan waarin de “republikeinse discussie” wordt gevoerd.

Republikeinse discussie: Een non-discussie

In Nederland is er geen traditie van republikeinse politiek meer. Het beste wat we nu lijken te hebben is het Nieuw Republikeins Genootschap. Ik citeer van hun website:

Nederlanders komen in steeds groter getale tot het inzicht dat de monarchie in haar diepste wezen een ontkenning is van de vrije, democratische samenleving. Republikeinen.nl wil dit besef bundelen en kanaliseren door de aantoonbare voordelen van het gekozen, controleerbare staatshoofd te stellen tegenover de ongerijmdheid van de onschendbare, enkel en alleen vanwege geboorte gekroonde vorst.

[...] Republikeinen.nl richt haar kritiek op het monarchistische regeringssysteem in al haar verschijningsvormen: absoluut, constitutioneel of ceremonieel; ofschoon verschillend in gradatie van machtsuitoefening is het ondemocratische aspect van de erfopvolging er niet minder verwerpelijk om.

[...] De rol van het staatshoofd in de republiek kan op verschillende wijzen worden ingevuld. Zo zijn in Europa als hoofdstromingen het Franse, het Duitse en het Zwitserse model aan te wijzen. Het is aan de kiezer om te bepalen welk model voor ons land wordt gekozen. De voorkeur van Republikeinen.nl als organisatie is hierbij niet relevant.

De discussie vervalt zo in de schijntegenstelling tussen de monarchisten enerzijds en de “republikeinen” anderzijds. De laatste groep roept dat we een gekozen president nodig hebben, terwijl de eerste groep dan in het verweer brengt wat dat dan zoveel verandert. En daar hebben de monarchisten een belangrijk punt. En omdat de “republikeinen” hiertegen geen verweer hebben, blijft het besef van republikeinse politiek een marginale factor in Nederland.

Maar is de monarchie louter ceremonieel, zoals ook vaak wordt beweerd? Zeker niet! In de eerste plaats blijft de monarch de voorzitter van de Staten-Generaal en komt de premier er wekelijks bij op bezoek zodat de net ingehuldigde Willem-Alexander verzekert is van enige indirecte invloed. Ook is een uitspraak van Willem-Alexander in het interview van 17 april interessant om te citeren: “Als het wetgevingsproces democratisch en volgens de regels van de Grondwet gaat, accepteer ik alles”. Hmm, en wat als er een linkse SP regering komt? Is Willem-Alexander dan nog steeds bereid om alles te ondertekenen?

Een voorbeeld om aan te geven hoe het kán gaan: In november 1975 had Australië een Labor regering. Deze regering had een kleine meerderheid in het parlement, maar een minderheid in de senaat, dat werd beheerst door de conservatieven. Toen de senaat op een gegeven ogenblik het beleid van de Labor regering blokkeerde, ging de premier naar de representant van de koningin (het Australisch staatshoofd is nog steeds de Britse vorst!) om nieuwe verkiezingen uit te schrijven voor de senaat, maar in plaats daarvan zette de gouverneur de premier af en stelde de conservatieve oppositie-leider aan als tijdelijk premier in afwachting van nieuwe verkiezingen voor het *parlement*, die Labor vervolgens verloor... (bron: “1975 Australian constitutional crisis”).

Waarom zou een dergelijke tegenwerking niet verwacht kunnen worden door óns vorstenhuis?

Maar dat roept meteen een andere vraag op: Waarom zou het gehele staatsapparaat, van de

ambtenaren-bureaucraten tot het leger (Chili 1973 anyone?) tot onze eigen senaat niet SP-beleid blokkeren? En zou een door de NRG zo vurig gewenste president nu werkelijk zo anders zijn hierin? En dat natuurlijk op de vooronderstelling dat de SP *überhaupt* haar beleid zou kunnen uitvoeren aangezien een regering met de SP erin toch waarschijnlijk een coalitie zal zijn.

SP standpunt: Een non-eis

Wat is ook weer het SP standpunt mbt de republiek? Ik citeer::

De SP vindt dat het beter is om het staatshoofd te kiezen. Veel Nederlanders hechten echter veel waarde aan het Koninklijk Huis. Daarom moeten politici zorgen dat de monarchie past in onze democratie. Het staatshoofd moet vooral een ceremoniële functie hebben, als symbool en vertegenwoordiger van Nederland. Daar passen geen politieke functies bij. De toekomstige koning hoeft geen lid te zijn van de regering. En hoeft bij de vorming van een regering ook niet de (in)formateur te kiezen. Dat kan de Tweede Kamer beter zelf doen. De leden van het Koninklijk Huis kunnen nu nog allerlei privékosten declareren, bijvoorbeeld voor privévluchten, dat moeten we stoppen. Zij moeten voortaan ook gewoon belasting betalen, net als iedereen.

Beetje bijschaven dus, maar aangezien de monarchie door zoveel Nederlanders gewaardeerd wordt, is het een non-issue om voor de republiek te propaganda te voeren. Laat maar zitten zo...

Het SP standpunt ligt daarmee op hetzelfde vlak als de NRG, hoewel het een stuk milder is over de monarchie. Deze discussie zou ik zo willen typeren als monarchie versus anti-monarchie, oftewel “koning versus president”. En in mijn optiek is dat een non-discussie die geen recht doet aan de rijke republikeinse tradities van bijvoorbeeld de Franse revolutie, de Parijse Commune en bijvoorbeeld de politieke opvattingen van Marx en Engels.

Wat is republikeinse politiek?

Wat is dus die republikeinse traditie? Dé centrale vraag die we ons daarbij moeten stellen is die van “*hoe worden wij geregeerd?*” of “*hoe wordt ons land bestuurd?*”. Een dergelijke vraag gaat veel verder dan de schijntegenstelling “koning versus president”, het gaat over hoe onze samenleving eruit ziet, in wiens belangen deze is georganiseerd. Het is om *deze* reden dat socialisten van oudsher republikeinen zijn en waar het SP standpunt nog een wat verwaterde echo van is.

Waarom is de “koning versus president” tegenstelling een *schijntegenstelling*? Is de monarchie eigenlijk nog wel een overblijfsel uit feodale tijden, iets wat in het fundament niet in de politieke belangen zou zijn van de burgerij? Het antwoord daarop lijkt een open deur, maar is toch belangrijk om te maken: Nee, natuurlijk niet. Onze monarchie, net als alle andere monarchieën in Europa, zijn *verburgerlijkt* en dus is er *de facto* geen onderscheid tussen een koning en een president. Vanuit een burgerlijk perspectief is een koning, iemand die z'n hele leven op die taak is voorbereid en dus een stabiele factor vormt, te prefereren boven een partij-gebonden en wellicht onstabiele president.

Sterker, de monarchie voert een essentiële taak uit binnen ons politiek bestel: Hij staat “boven de politiek” en “boven de klassentegenstellingen”, hij is de monarch van *alle* Nederlanders en wij zijn *allen* zijn onderdanen. Hét symbool voor nationale eenheid en een nuttig symbool voor bijvoorbeeld staatsbezoeken, waarbij altijd een hele horde bedrijven achter de monarch aanlopen.

Anti-monarchisme kán daarmee een krachtig symbool zijn: Wij zijn *niet* je onderdanen! Maar dat alleen is niet genoeg. Ook al zouden we vrij snel de monarchie kunnen afschaffen, dat alléén zou slechts het begin van de strijd zijn, niet het einde. Een republiek is daarmee dus ook een product van

klassenstrijd; niet meer van de progressieve burgerij tegen feodale heersende klasse, zoals tot in de 19e eeuw, maar van de werkende klasse tegen de heersende burgerij.

We, en dan heb ik het over de arbeidersbeweging en concreet nu de SP, moeten ons daarin opwerpen als de meest consequente strijders van méér democratie. Friedrich Engels stelde al dat “als een ding zeker is, dan is het dat onze partij en de werkende klasse alleen aan de macht kan komen in de vorm van de democratische republiek. Dit is zelfs de specifieke vorm van de dictatuur van het proletariaat, zoals de Parijse Commune al heeft aangetoond”.

We hebben dus een partij nodig die méér is dan een verkiezingsmachine, een partij die zich tot doel stelt om tot een ander soort samenleving te komen: Het socialisme, waar menselijke behoeften en de menselijke maat centraal staan, niet de behoeften van kapitaal. Een partij ook die zich tot doel stelt om de gehele werkende klasse te organiseren voor deze politieke strijd: De strijd voor de Democratische Republiek. Een massa partij-beweging dus die de kiemen voor een andere samenleving in zich draagt.

We moeten dan ook concreet zijn in onze eisen: Geen socialistische arbeidersrepubliek *morgen*, maar een Democratische Republiek *vandaag*. Op basis van abstracte eisen is niemand te porren, maar op basis van concrete doelen is veel te bereiken.

Dit impliceert overigens een partij die *principieel* in de oppositie zit, aangezien elke coalitie met andere partij, die zich hebben vereenzelvigd met de status quo, ons onderdanig maakt aan deze status quo. Het strijden voor méér democratie zet ons overigens sowieso in oppositie tegen het bestaande staatsapparaat. Lidmaatschap aan een coalitie leidt altijd tot een corruptie van het democratisch programma en zo worden we meegezogen in dit spel. Iets wat in mijn optiek zou leiden tot de directe ondergang van de partij. We kunnen alleen vanuit de oppositie onze oplossingen aanbieden.

Hoe ziet die Democratische Republiek er dan uit? Ik stel niet voor dat nu al beginnen met bouwplannen voor de samenleving die we wensen, het concrete resultaat zal het gevolg zijn van de kracht van onze klasse en onze partij tegenover de de kracht van de conservatieve elementen. Vreedzaam als het kan, met kracht als het moet. Het gaat immers om de zélf-bevrijding en zélf-emancipatie van onze klasse ten opzichte van de heerschappij van het Kapitaal en hoe dat er concreet uit gaat zien is kristallen bollen politiek.

Maar wat wel wél kunnen aangeven zijn wat basisprincipes, daar kom ik zo op terug.

Europa

Eerst nog even een voorzetje naar de discussie straks, over de “democratisering van de economie”: Nederland is geen eiland waar de werkende klasse geïsoleerd aan de macht zou kunnen komen, maar zwaar geïntegreerd in Europa. Als we dus gaan voor republikeinse politiek, zal dit onmiddellijk een eis moeten gaan zijn voor een *Europese* Democratische Republiek. Dit impliceert dus een radicale ommezwaai wat betreft onze huidige politiek mbt Europa: Niet achter de Nederlandse dijken blijven, maar vooruitstrevend werken naar eenheid van de werkende klasse over het hele continent, op termijn een Europese Socialistische Partij vormen met onze politieke kameraden elders in Europa en de EU als concreet politieke context gebruiken om te streven naar een andere samenleving.

Onmiddellijke eisen

Ik wil afsluiten met wat onmiddellijke eisen om een beeld te geven over het soort standpunten wat ons verder kan brengen en ons op de rails zet voor een massa partij-beweging die zichzelf écht socialistisch kan noemen aangezien ze tot doel heeft dat onze klasse de politieke macht verovert en als basisprincipes kunnen gelden voor verdere ontwikkeling.

- Afschaffing van de monarchie en de senaat, een één-kamer parlement met proportionele verkiezing, jaarlijkse verkiezingen met permanente afzetbaarheid en de lonen van de parlementariërs gesteld op het niveau van een geschoolde arbeider.
- Verkiezing van alle overheidsfunctionarissen.
- Geen presidentiële premier. Een einde aan de aanstelling van ministers door de premier en alle privileges van de ministers posities.
- Schaf het geheime staatsapparaat af: Ontbind de AIVD, MIVD en dergelijke.
- Schaf het professionele leger af. Universele scholing in het gebruik van wapens. Iedereen heeft het recht wapens te hebben en zich te verdedigen. Voor de vorming van arbeidersmilities.
- Voor lokale democratie. Dienstverlening, planning, belastingen, handhaving en de toewijzing van financiële middelen dienen allemaal zoveel mogelijk lokaal geregeld te worden, waar toepasbaar en wenselijk: Op buurt en wijk-niveau, gemeenteniveau en provinciaal.
- Voor een Europese Democratische Republiek waarin voorgaande eisen op Europees niveau worden doorgevoerd.

De Democratische Republiek is noodzakelijk om deze en meer eisen te waarborgen. We kunnen de bestaande staat niet simpelweg overnemen of binnen de context van coalities stapje voor stapje werken naar een democratische samenleving. Want échte democratie betekent het einde van het kapitalisme, een einde aan de dictatuur van de vrije markt.

De vraag is dan ook: Gaan we als partij blijven werken als *onderdaan* van de constitutionele monarchie dat het kapitalisme beheert óf bouwen we aan een massa beweging waarin onze klasse zich opmaakt voor een *menselijke* samenleving?